

บทที่ 1

กล่าวทั่วไป

1. การปฏิบัติการทางทหาร

1.1 การปฏิบัติการทางทหาร แบ่งได้เป็นประเภทใหญ่ ๆ 3 ประเภท คือ การรบ (Combat) การสนับสนุนการรบ (Combat Support) และ การสนับสนุนการช่วยรบ (Combat Service Support)

1.2 การรบ คือ การปฏิบัติการที่เป็นการเข้าต่อสู้กับข้าศึกโดยตรง ซึ่งจะดำเนินการโดย ทหารราบ ทหารม้า และกำลังรบพิเศษ

1.3 การสนับสนุนการรบ คือ การปฏิบัติการที่กระทำเพื่อเพิ่มอำนาจกำลังรบให้มากยิ่งขึ้น ซึ่งจะดำเนินการโดยทหารปืนใหญ่ ทหารช่าง ทหารสื่อสาร หน่วยบินทหารบก และหน่วยทหารวิทยาศาสตร์

1.4 การสนับสนุนการช่วยรบ คือ การปฏิบัติการที่กระทำเพื่อให้การรบ และการสนับสนุนการรบดำเนินการได้โดยต่อเนื่อง เป็นระยะเวลาอันยาวนาน การสนับสนุนการช่วยรรมมี กิจกรรมหลักอยู่ 3 กิจกรรม คือ การส่งกำลังบำรุง (Logistics) การกำลังพล (Personnel) และการกิจการพลเรือน (Civil affairs) นอกเหนือจากกิจกรรมหลักดังกล่าวแล้ว ยังมี กิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนทางการช่วยรบอีก หลายกิจกรรมได้แก่ การจัดดินแดน การจัดหน่วยสนับสนุนการช่วยรบ การพิทักษ์พื้นที่ส่วนหลัง การติดต่อสื่อสารสำหรับการช่วยรบ การวางแผนสำหรับการช่วยรบ ฯลฯ

2. การจัดดินแดน

2.1 การจัดดินแดน หมายถึง การกำหนดพื้นที่รับผิดชอบเพื่อปฏิบัติการทางทหาร วัตถุประสงค์ของการจัดดินแดน ก็เพื่อแยกดินแดนออกจาก สนับสนุนการรบ หรือสนับสนุนการช่วยรบ การจัดดินแดน เป็นการมอบความรับผิดชอบให้หน่วยต่าง ๆ ซึ่งจะต้องมีหน้าที่ทางการบังคับบัญชา, การส่งกำลังบำรุง และการระวังป้องกันพื้นที่รับผิดชอบนั้น

2.2 การจัดดินแดนยามปกติ เป็นการแบ่งมอบความรับผิดชอบพื้นที่ให้กับหน่วยรองตามลำดับ เพื่อเป็นเครื่องประกันการปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพทางธุรการ และส่งกำลังบำรุงในอันที่จะสนับสนุนหน่วยรบได้อย่างเพียงพอและต่อเนื่อง

ในยามปกติ กระทรวงกลาโหม ได้มอบความรับผิดชอบทางดินแดนให้แก่กองทัพบกซึ่ง กองทัพบกได้แบ่งมอบพื้นที่ของประเทศให้อยู่ในความรับผิดชอบของกองทัพภาค, มณฑลทหารบก และ จังหวัดทหารบก

2.2.1 กองทัพภาค มีหน้าที่ปกครองบังคับบัญชา มณฑลทหารบก, จังหวัดทหารบก และ หน่วยทหารตามที่กระทรวงกลาโหมกำหนด

2.2.2 มณฑลทหารบก มีหน้าที่บังคับบัญชา จังหวัดทหารบก และรับผิดชอบในการรักษาความสงบเรียบร้อย, ระเบียบวินัยทหารภายนอกหน่วย, การระดมสรรพกำลัง, การสัสดี, การศาลทหาร, การเรือนจำ, การเกณฑ์ช่วยราชการทหาร, การรณรงค์หาทรัพยากร และการสนับสนุนหน่วยทหารของ กองทัพบก ที่อยู่ในพื้นที่มณฑลทหารบก ตลอดจนปฏิบัติการกิจทั้งปวงที่ได้รับมอบ นอกจากนั้น ยังมีอำนาจสั่งการต่อหน่วยทหารที่อยู่ในเขตพื้นที่มณฑลทหารบก ในกรณีเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎหมาย และระเบียบแบบธรรมเนียมทหารของกระทรวงกลาโหม

2.2.3 จังหวัดทหารบก มี หน้าที่เช่นเดียวกับ มณฑลทหารบก ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของตน

2.3 การจัดดินแดนยามสงคราม เป็นการแบ่งมอบความรับผิดชอบพื้นที่ระหว่างหน่วยรบ และหน่วยสนับสนุนการช่วยรบ เพื่อปลดปล่อยความรับผิดชอบพื้นที่สำหรับหน่วยรบให้น้อยที่สุด ขณะเดียวกันก็ให้มีพื้นที่ดำเนินกลยุทธ์อย่างเพียงพอ และเป็นการมอบความรับผิดชอบในการระวังป้องกันเขตหลังให้กับหน่วยสนับสนุนการช่วยรบ

การจัดดินแดนยามสงคราม จะประกาศใช้พร้อมกับแผนป้องกันประเทศของกองทัพบก ซึ่งโดยทั่วไปแล้วจะกำหนดดังนี้.-

2.3.1 เขตสงคราม หมายถึง พื้นที่ทางบก, ทางน้ำ และทางอากาศ ซึ่งเกี่ยวข้องหรืออาจเกี่ยวข้องโดยตรงในการสงคราม เขตสงครามจะเล็กใหญ่ขึ้นกับขนาดของกรณีพิพาท

2.3.2 ยุทธบริเวณ คือ ดินแดนส่วนหนึ่งของเขตสงครามที่จำเป็นต่อการปฏิบัติการรบ การสนับสนุนการรบ และการสนับสนุนการช่วยรบ ซึ่งแบ่งออกเป็นเขตหน้าและเขตหลัง โดยเส้นแบ่งเขต

เมื่อประเทศอยู่ในภาวะสงคราม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมจะกำหนดพื้นที่ ยุทธบริเวณขึ้น และจะแต่งตั้ง ผบ.ยุทธบริเวณ เพื่อรับผิดชอบในการปฏิบัติการยุทธ และการช่วยรบของหน่วยกำลังรบทุกเหล่าทัพทั่วยุทธบริเวณ

2.3.3 เขตหน้า คือ พื้นที่ส่วนหนึ่งของยุทธบริเวณ นับตั้งแต่แนวหน้าสุดของกำลังทหารฝ่ายเราที่เผชิญหน้าข้าศึก ลึกลงมาจนถึงเส้นเขตหลังของกองทัพน้อย หรือกองทัพน้อย เป็นพื้นที่สำหรับหน่วยรบใช้ดำเนินกลยุทธ์ มีหน่วยสนับสนุนการรบ และหน่วยสนับสนุนทางการช่วยรบ ตามความจำเป็น

ในเขตหน้า จะมีพื้นที่สนับสนุนทางการช่วยรบ 2 พื้นที่ คือ พื้นที่สนับสนุนของกองพล (Division Support Area) และพื้นที่ส่วนหลังของกองทัพน้อย (Corps rear Area)

เส้นเขตหลังของกองพล, กองทัพน้อย หรือกองทัพน้อย จะกำหนดขึ้นให้ไกลไปข้างหน้าให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้เพื่อเป็นการลดความรับผิดชอบเรื่องดินแดนของผู้บังคับบัญชาลงให้เหลือน้อยที่สุดแต่ในขณะเดียวกันจะต้องมีพื้นที่ดำเนินกลยุทธ์อย่างเพียงพอ

2.3.4 เขตหลัง คือพื้นที่ยุทธบทบริเวณที่เหลือทั้งหมดนับจากเส้นเขตหลังของเขตหน้ามาจนถึงเส้นเขตหลังของเขตหลัง หรือของยุทธบทบริเวณ ประกอบด้วยเส้นทางคมนาคม, ที่ตั้งทางกำลั้งบำรุง กำลั้งกองหนุน และสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อให้การสนับสนุนหน่วยในเขตหน้า บก.ยธบ. จะถูกตั้งขึ้นเพื่อควบคุมทางด้านยุทธการ ต่อหน่วยทุกหน่วยในยุทธบทบริเวณ

2.3.5 เส้นเขตหลัง คือ เส้นที่แบ่งความรับผิดชอบพื้นที่ระหว่างส่วนกำลั้งรบกับ ส่วนสนับสนุนทางการช่วยรบ

2.3.5.1 หน่วยเหนือเป็นผู้กำหนดหรืออนุมัติเส้นเขตหลังของหน่วยรอง

2.3.5.1.1 ผบ.ยุทธบทบริเวณ จะเป็นผู้กำหนดเส้นเขตหลังของเขตหน้า

2.3.5.1.2 มทก.หรือ มทน. จะเป็นผู้กำหนดเส้นเขตหลังของกองพล

2.3.5.1.3 ผบ.พล. จะเป็นผู้กำหนดเส้นเขตหลังของกรมหรือพลน้อยหรือกรมผสม

2.3.5.2 เส้นเขตหลัง เป็นเครื่องกำหนดความลึกของพื้นที่ที่จะมอบให้หน่วยใดหน่วยหนึ่งรับผิดชอบในการบริหารดินแดนนั้น ๆ

2.3.5.3 ที่ตั้งทางกำลั้งบำรุงของหน่วยอื่น โดยเฉพาะหน่วยเหนืออาจเข้ามาอยู่ในพื้นที่ของหน่วยที่ได้รับมอบความรับผิดชอบในดินแดนนั้นก็ได้

2.3.5.4 ข้อพิจารณาในการกำหนดเส้นเขตหลัง

2.3.5.4.1 กำหนดแล้วจะต้องมีพื้นที่เพียงพอแก่การดำเนินกลยุทธ์ และการจัดตั้ง ทางการช่วยรบต่าง ๆ

2.3.5.4.2 กำหนด ณ แนวภูมิประเทศ ที่สามารถพิสูจน์ทราบได้ง่าย เช่น แม่น้ำลำคลอง, ถนน, ทางรถไฟ ฯลฯ

2.3.5.4.3 กำหนดให้สัมพันธ์กับข่ายคมนาคมที่มีอยู่เพื่อประโยชน์ในการเคลื่อนย้าย

2.3.5.4.4 เมื่อรุกคืบหน้าไป ควรพิจารณาเส้นเขตหลังใหม่โดยเลื่อนไปข้างหน้า เพื่อปลดเปลื้องหน่วยให้พ้นจากความรับผิดชอบต่อดินแดนที่ไม่ต้องการ หรือเกินขีดความสามารถในการบริหารเสีย

2.3.5.4.5 การกำหนดใหม่ หรือ การเคลื่อนย้ายเส้นเขตหลังไปข้างหน้า จะต้องวางแผนไว้ล่วงหน้า และจะต้องจัดให้มีการลาดตระเวนร่วมกันก่อนที่จะโอนความรับผิดชอบ

2.3.6 เขตภายใน คือ พื้นที่ ที่อยู่นอกเขตสงคราม ไม่กระทบกระเทือนจากการรบเป็นแหล่งพักพิง, โรงงาน และ แหล่งผลิต สำหรับเป็นฐานกำลั้งบำรุง เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติในยุทธบทบริเวณอย่างต่อเนื่อง

ประสิทธิภาพของอาวุธสมัยใหม่ ทำให้ไม่มีพื้นที่ที่เรียกเป็นเขตภายในคงมีแต่ลักษณะงานของเขตภายใน ซึ่งได้แก่พื้นที่เป็นแหล่งทรัพยากร, โรงงานอุตสาหกรรม และแหล่งผลิตต่าง ๆ

แม้ว่าในบางครั้งจะไม่สามารถแยกพื้นที่เขตภายในออกจากพื้นที่ยุทธบริเวณได้ก็ตามแต่งานส่งกำลังบำรุงจำเป็นต้องแยกออกจากกัน เนื่องจากลักษณะและขอบเขตแตกต่างกัน ไม่ว่าจะตั้งเขตภายในขึ้นหรือไม่ก็ตาม กรมฝ่ายยุทธบริการจะต้องมีการเตรียมการให้สามารถเป็นฐานส่งกำลังบำรุงของ ทบ. และสามารถสนับสนุนการปฏิบัติการกิจของ ทบ. ได้อย่างต่อเนื่อง งานส่งกำลังบำรุงของเขตภายใน จะมีความสำคัญอย่างยิ่งที่สุด ต่อการสนับสนุนหน่วยในยุทธบริเวณ หรือต่อความสำเร็จภารกิจของ ทบ.

3. การจัดหน่วยสนับสนุนทางการช่วยรบ

เหล่าทหารในกองทัพบก อาจแยกเป็นพวกได้ 2 พวก คือ

3.1 เหล่าพลรบ หมายถึง เหล่าที่ทำการรบโดยตรง ได้แก่ ทหารราบ, ทหารม้า และเหล่าสนับสนุนการรบ เช่น ทหารปืนใหญ่ ทหารช่าง เป็นต้น

3.2 เหล่าบริการ หมายถึง เหล่าที่มีหน้าที่ทางการช่วยรบ แบ่งออกเป็น ยุทธบริการ (Technical Services) และบริการอื่น ๆ (Other Services)

3.2.1 สายยุทธบริการ เป็นหน่วยหลักที่รับผิดชอบในการปฏิบัติงานส่งกำลังบำรุงสำหรับ ทบ.ไทย ตาม พ.ร.ก.การแบ่งส่วนราชการของ ทบ.ปี 2513 แบ่งกรมฝ่ายยุทธบริการออกเป็น 9 สายงาน คือ พล.ทบ., พบ., ขส.ทบ., สพ.ทบ., กข., ยย.ทบ., กส.ทบ. และ วศ.ทบ.

3.2.2 บริการอื่น ๆ รับผิดชอบในการบริการที่เกี่ยวข้องกับการช่วยรบ ได้แก่ กรมสารบรรณ ทหารบก, กรมการสารวัตรทหารบก, กรมสวัสดิการทหารบก เป็นต้น

โดยทั่วไป กองร้อยเป็นหน่วยหลักในการจัดหน่วยสนับสนุนการช่วยรบ โดยธรรมชาติกองร้อยเป็นหน่วยที่มีความสมบูรณ์ในตัวเอง โดยมีขีดความสามารถทางธุรการ และทางการส่งกำลังบำรุงประจำหน่วย ตามความจำเป็น กองร้อยเหล่านี้สามารถจัดส่วนต่าง ๆ ไปสนับสนุนหน่วยต่าง ๆ ได้ในห้วงเวลาอันสั้น หน่วยแยก และชุดปฏิบัติการต่าง ๆ มีขีดความสามารถพิเศษตามต้องการ และรับการสนับสนุนประจำหน่วยตามความจำเป็นจากหน่วยเหนือ ซึ่งหน่วยตนไปบรรจุ หรือไปขึ้นสมทบ หน่วยต่าง ๆ จะจัดตามงานในหน้าที่ให้มากที่สุด ไม่ว่าจะอยู่ในเขตหน้าหรือเขตหลังก็ตาม หน่วยกองบังคับการ ทำหน้าที่เป็นส่วนบังคับบัญชา และควบคุมหน่วยที่บรรจุมอบและหน่วยสมทบต่าง ๆ ซึ่งได้กำหนดขึ้นตามจำนวนที่ต้องการ และตามขีดความสามารถ อันจำเป็นเพื่อสนองสถานการณ์ทางการยุทธให้ได้ดีที่สุด

4. การพิทักษ์พื้นที่ส่วนหลัง

4.1 พื้นที่ส่วนหลัง หมายถึง พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ภายในพื้นที่บังคับบัญชา ซึ่งหน้าที่สนับสนุนทางการช่วยรบ ส่วนมากกระทำในพื้นที่นี้

4.2 การพิทักษ์พื้นที่ส่วนหลัง หมายถึง มาตรการต่าง ๆ ที่ดำเนินการก่อนในระหว่าง และภายหลังการถูกโจมตี หรือเกิดอุบัติเหตุขึ้น ทั้งนี้ เพื่อหลีกเลี่ยงหรือลดผลจากการกระทำของข้าศึก อุบัติเหตุอันตรายหรือภัยพิบัติทางธรรมชาติ การพิทักษ์พื้นที่ส่วนหลังนับเป็นการประกันความปลอดภัย ให้กับหน่วยสนับสนุนการรบ และหน่วยสนับสนุนทางการช่วยรบในยุทธบบริเวณให้พ้นจากการขัดขวางของข้าศึก การพิทักษ์พื้นที่ส่วนหลังในยุทธบบริเวณมีกิจกรรมหลักอยู่ 2 กิจกรรมคือ การปฏิบัติการรบในพื้นที่ส่วนหลัง และการควบคุมความเสียหายเป็นพื้นที่

4.3 การปฏิบัติการรบในพื้นที่ส่วนหลัง คือ การจัดกำลังเพื่อทำลายการโจมตีของข้าศึก เพื่อเป็นการลดความระส่ำระสายของการปฏิบัติการสนับสนุนทางการช่วยรบของฝ่ายเรา

แบบของกำลังที่ใช้ปฏิบัติการรบจัดได้ 3 แบบ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และขนาดของกำลังข้าศึก ได้แก่ กำลังป้องกันฐาน กำลัง สห.ที่รับผิดชอบในพื้นที่ และกำลังรบทางยุทธวิธี ซึ่งสามารถจะใช้หน่วยใดหน่วยหนึ่ง หรือรวมกำลังทั้ง 3 แบบเข้าทำการพิทักษ์พื้นที่ส่วนหลังก็ได้

4.4 การควบคุมความเสียหายเป็นพื้นที่ ประกอบด้วยมาตรการควบคุม ซึ่งกระทำก่อนระหว่างหรือหลังการโจมตีของข้าศึก ด้วยกำลังรบในแบบ นิวเคลียร์ ชีวะ หรือเคมี ตลอดจนอุบัติเหตุขนาดใหญ่ หรือภัยพิบัติตามธรรมชาติ การดำเนินการใช้มาตรการควบคุมก็เพื่อจำกัด ความเสียหายและฟื้นฟูพื้นที่ ป้องกันชีวิตบุคคล เก็บกู้เครื่องมือ และฟื้นฟูขีดความสามารถของหน่วยให้กลับปฏิบัติหน้าที่ได้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้